[אליסון מצוי צמח חד-שנתי נפוץ באזורי הארץ (ינואר 2022)]

כתבה ערגה אלוני

פתיח: **אליסון מצוי** *Alyssum simplex*, צמח חד-שנתי נמוך ושעיר ממשפחת המצליבים, שכיח בארץ. עליו פשוטים והפרחים קטנים צהובים מסודרים באשכול. הפרי תרמיל שעיר דמוי מטבע הנפתח בתפר גב. הזרעים קטנים ושטוחים הצמודים למחיצה הקרומית שבין הקשוות. נובט בתחילת החורף ומקדים לפרוח.

תגיות: שערות כוכביות, תרמיל קציץ, שחלילים, קשוות.

———————

אליסון מצוי *Alyssum simplex* המשתייך למשפחת המצליבים הוא חד-שנתי שכיח בגובה 5-10 ס"מ. מבסיסו מתפתחים ענפים זקופים נושאים עלים תפרחות ופירות המאופיינים בצבע מאפיר הודות לשערות כוכביות המכסות בצפופות את אבריו (פינברון-דותן. דנין א 1991).

העלים (0.5 ס"מ) פשוטים, מוארכים, שפתם תמימה ראשם מחודד, מכוסים שערות צפופות. בסיסם מוצר המתאחד עם פטוטרת קצרה באותו רוחב. העלים מסודרים לסירוגין על הגבעול מבסיסו.

אליסון מצוי. מימין: צמח נושא עלים פשוטים ותפרחת אשכול. צילם ליאור אלמגור. באמצע: הצמח גדל בסלע, פורח ומבשיל זרעים צילם דרור מלמד. משמאל: סידור הפרחים בתפרחת. צילם דרור מלמד המקור "צמח השדה"©.

ת אשכול חסר חפים בראש הגבעול. הפרח קטן, דו מיני, נכון, צבעו צהוב זוהר. עלי גביע 4 ירוקים, זקופים, שעירים ומחודדים. עלי כותרת 4 מפורצים בראשם ל2 אונות ברורות, מסודרים כצלב. אבקנים 6, 2 מהם קצרים ניצבים בדור החיצוני בין שני עלים. 4 מרוכזים בדור פנימי ארוכים מהאחרים, אורכם קצר מאורך הכותרת. זירי האבקנים לבנים נושאים בראשם מאבקים צהובים בולטים נושאי גרגירי אבקה. השחלה עילית מורכבת משני שחלילים מאוחים (זהרי 1978). הפרחים מכילי צוף המופרש מבלוטות המצויות במצעית הפרח קרוב לבסיס זירי האבקנים. הצוף והאבקה נאספים ע"י חרקים והם המאביקים. הצמח פורח מינואר עד מרץ (שמידע 2005).

אליסון מצוי מימין: גבעולים נושאים פרחים ותרמילים. באמצע: התרמיל עגול, שטוח ושעיר,בראשו שריד העלי. צילם דרור מלמד המקור "צמח השדה". משמאל השעירות בשני צדי התרמיל. צילמה ערגה אלוני©

לאחר ההאבקה והפריה מתפתח פרי תרמיל (קציץ) דמוי מטבע, קוטרו 4-6 מ"מ. שתי קשוות הפרי מחוברות זו לזו בתפר גב בהיקף. הן שעירות עטורות בשני טיפוסי שער: שערות כוכביות כמו בחלקים האחרים בצמח ושערות פשוטות ארוכות וזקופות היוצאות כמה יחד מבסיס משותף. התרמילים מבשילים על הגבעול ואינם ניתקים. לאחר הגשם הם נרטבים ושתי הקשוות מתפשקות. הזרעים 3-8 זרעים בכל מגורה מעוגלים ופחוסים, צמודים למחיצה הקרומית שבין הקשוות. הם ניתקים ונפוצים לסביבה. נביטת הזרעים תתקיים בתחילת החורף והיא תלויה ברטיבות הקרקע. הצמח מאפיין קבוצה אקולוגית של מינים נמוכים מהמצליבים הפורחים בתחילת החורף.

אליסון מצוי הוא הנפוץ מבין מיני האליסון בארץ הגדל בבתי גידול שונים: בתה, שדות, ערבות ובין צומח עשבוני בחבל הים-תיכוני בקרינה מלאה. אין לו העדפה לקרקע בעלת תנאים מיוחדים והוא מצוי על קרקעות שונות רדודות ובכיסי קרקע. נפוץ ברוב אזורי הארץ מהצפון ועד לנגב למעט בדרום הקיצוני. המין רבגוני, והוא פוצל לאחרונה לשני מינים (דיפלואידי A. simplex וטטראפלואידי A. collinum-) הדומים זה לזה מורפולוגית ונבדלים

בסמנים גנטיים, בהיסטוריה האבולוציונית ובגודל הגנום (Cetlová et al 2021)

מקורו של הצמח באירופה (אזור ים תיכון צפונה ומזרחה), בצפון אפריקה ובאסיה. חדר למרכז אמריקה.

מינים קרובים: **אליסון מלול** מאכלס את חגורת הספר והנגב הצפוני, **אליסון חרוטי** -מין ויקרי של **א. מלול** הגדל בחרמון, **וא. זעיר** הגדל בנגב הצפוני ולו פרחים לבנים ופרי אליפטי.

ספרות

זהרי מ. 1978 כל עולם הצמחים. עם עובד.

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל כנה ירושלים.

שמידע א. (אלון עורך) 1982. החי והצומח של א"י אנציקלופדיה שימושית מאוירת. משרד הביטחון, החברה להגנת הטבע כרך 10 עמ' 109-110.

שמידע א. 2005. צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י הוצאת מפה.

————————————————

Cetlová V. Fuertes-Aguilar J. Iudova D. and Španiel S. 2019. Overlooked morphological variation and a proposal for a new taxonomic circumscription of Alyssum simplex (Brassicaceae). Phytotaxa 416, 149–166

Vengelis P. 2006. Wild flowers of Crete. Mediterraneo editions

http://www.efloras.org Flora of North America.

Flora of China: www.floras.org

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 **אליסון מצוי** צמח חד שנתי נפוץ באזורי הארץ (ינואר 2022) פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.

https://www.kalanit.org.il/monthly_blooms/alyssum_simplex/

-——————————